

27.01.2025թ.

**Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի վարչական պալատի
կողմից թիվ ՎԴ2/0012/05/23 վարչական գործով
27.01.2025 թվականին կայացված որոշման վերաբերյալ**

Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի վարչական պալատը (այսուհետ՝ Վճռաբեկ դատարան), 27.01.2025 թվականին գրավոր ընթացակարգով քննելով ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի (այսուհետ՝ Կոմիտե) ներկայացրած վճռաբեկ բողոքը ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 14.12.2023 թվականի որոշման դեմ՝ վարչական գործով ըստ հայցի Աննա Խլղաթյանի ընդդեմ Կոմիտեի՝ Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 11.11.2022 թվականի թիվ 493 որոշումը վերացնելու պահանջի մասին, նույն պալատի դատավորների ընդհանուր թվի մեծամասնությամբ որոշել է. վճռաբեկ բողոքը բավարարել, բեկանել ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի (այսուհետ՝ Վերաքննիչ դատարան) 14.12.2023 թվականի որոշումը և այն փոփոխել. Աննա Խլղաթյանի հայցն ընդդեմ Կոմիտեի՝ Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 11.11.2022 թվականի թիվ 493 որոշումը վերացնելու պահանջի մասին, մերժել:

Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի դատավոր Ռուզաննա Հակոբյանս, համաձայն չլինելով վերը նշված որոշմամբ Վճռաբեկ դատարանի դատավորների մեծամասնության արտահայտած կարծիքի հետ, ղեկավարվելով ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 6-րդ և 7-րդ մասերով, շարադրում եմ իմ հատուկ կարծիքը նշված որոշման պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերի վերաբերյալ:

Սույն գործը հարուցվել է Աննա Խլղաթյանի կողմից ներկայացված վիճարկման հայցի հիման վրա, որով վերջինս պահանջել է վերացնել Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 11.11.2022 թվականի թիվ 493 որոշումը:

ՀՀ վարչական դատարանը (դատավոր՝ Ա. Մկրտչյան) (այսուհետ՝ Դատարան) 22.05.2023 թվականի վճռով բավարարել է Աննա Խլղաթյանի հայցը՝ անվավեր ճանաչելով Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 11.11.2022 թվականի թիվ 493 որոշումը:

Վերաքննիչ դատարանը 14.12.2023 թվականի որոշմամբ Կոմիտեի վերաքննիչ բողոքը մերժել է՝ Դատարանի 22.05.2023 թվականի վճիռը թողնելով անփոփոխ:

Վճռաբեկ դատարանը որոշել է՝ Կոմիտեի վճռաբեկ բողոքը բավարարել, բեկանել Վերաքննիչ դատարանի 14.12.2023 թվականի որոշումը և այն փոփոխել. Աննա Խլղաթյանի հայցն ընդդեմ Կոմիտեի՝ Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 11.11.2022 թվականի թիվ 493 որոշումը վերացնելու պահանջի մասին, մերժել:

I. Նախևառաջ հարկ եմ համարում հատուկ ընդգծել, որ թեև Վճռաբեկ դատարանը սույն գործով վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը պայմանավորել է ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքի առկայությամբ, այն է՝ առերևույթ առկա է մարդու իրավունքների և ազատությունների

հիմնարար խախտում, քանի որ բողոքարկվող դատական ակտը կայացնելիս Վերաքննիչ դատարանի կողմից ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ, 27-րդ հոդվածների խախտման հետևանքով թույլ է տրվել դատական սխալ, որը խաթարել է արդարադատության բուն էությունը (*տե՛ս, Վճռաբեկ դատարանի որոշման 4-րդ էջ, 4-րդ բաժին*), այդուհանդերձ իրավական հարցադրումը, որին անդրադարձել է Վճռաբեկ դատարանն իր որոշմամբ, վերաբերելի չէ նշված դատավարական նորմերին, իսկ հիմնական իրավական վերլուծություններն առնչվում են մաքսային հսկողության ինստիտուտին, ԵԱՏՄ-ում միասնական մաքսային կարգավորումներին, ԵԱՏՄ մաքսային օրենսգրքի 255-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 257-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ մասերին, 322-րդ հոդվածին, 329-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ և 6-րդ մասերին, ՀՀ կառավարության՝ իրավահարաբերության ծագման պահին գործող «Հայաստանի Հանրապետության միջազգային օդանավակայաններով մեկնող և ժամանող ֆիզիկական անձանց կողմից ուղեկցվող բեռների մաքսային հսկողության իրականացման ժամանակ երկուլային համակարգի կիրառման կարգի մասին» թիվ 1927-Ն որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության միջազգային օդանավակայաններով ժամանող ֆիզիկական անձանց կողմից ուղեկցվող բեռների մաքսային հսկողության իրականացման ժամանակ երկուլային համակարգի կիրառման կարգի (այսուհետ՝ Կարգ) 3-րդ, 13-16-րդ կետերին, «Մաքսային կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքի 337-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետին, 338-րդ հոդվածի 7-րդ մասին, իրավահարաբերության ծագման պահին գործող խմբագրությամբ ՀՀ մաքսային օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգրք) 189-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 201-րդ հոդվածին:

Իմ համոզմամբ Վճռաբեկ դատարանը, ըստ էության, շեղվել է վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու իր իսկ որոշմամբ արձանագրված հիմքից և դատավարական նորմերին անդրադառնալու, դրանք վերլուծելու, մեկնաբանելու և այդ դիրքորոշումները սույն գործի փաստերի նկատմամբ կիրառելու ու Վերաքննիչ դատարանի կողմից ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ և 27-րդ հոդվածների խախտում թույլ տալու հանգամանքը հիմնավորելու փոխարեն անդրադարձել է մի հարցադրման, որն ամբողջովին վերաբերում է Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի բովանդակությանը, որը Վերաքննիչ դատարանի կողմից խախտված լինելը, որպես դատական սխալ, չի նշել նաև բողոքաբերը, ինչն ակնհայտ երևում է Վճռաբեկ դատարանի որոշման 2-րդ բաժնից, որում նկարագրված են վճռաբեկ բողոքով ներկայացված փաստարկները:

Իմ այս դիրքորոշման հիմնավոր լինելը երևում է հենց Վճռաբեկ դատարանի որոշման պատճառաբանական բաժնում նշված հարցադրման ձևակերպումից, որից պարզ է դառնում, որ այն իրավական հարցադրմանը, թե արդյո՞ք Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված արարքի զանցակազմն առկա է այն դեպքում, երբ մաքսային սահմանով անձը «կանաչ ուղի» մուտքի (ելքի) գիծը հատելու ժամանակ հայտարարագրման ենթակա գույքը մաքսային սահմանով տեղափոխում է այն թաքցնելու այնպիսի մեթոդների կիրառմամբ, որ մաքսային մարմնի պաշտոնատար անձը չի կարող այն հայտնաբերել սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց մաքսային անձնական զննման կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման, վճռաբեկ բողոքի քննության շրջանակներում Վճռաբեկ դատարանն անհրաժեշտ է համարել անդրադառնալ

գործի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննության իրականացման համատեքստում: Վճռաբեկ դատարանը վերոգրյալ հարցադրման ձևակերպմամբ փաստացի փորձել է ապահովել վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքի, այն է՝ Վերաքննիչ դատարանին վերագրվող դատավարական նորմերի ենթադրյալ խախտման և իրավական հարցադրման բովանդակային կողմի՝ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի վերլուծության միջև կապը: Նշվածն ավելի ակնառու է դառնում որոշման 9-րդ էջի նախավերջին պարբերության ձևակերպումից: Այսպես.

Վճռաբեկ դատարանի որոշման 4-րդ բաժնում նշված հարցադրման ձևակերպումից պարզ է դառնում, որ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված արարքի զանցակազմի առկայության կոնկրետ դեպքին Վճռաբեկ դատարանն անհրաժեշտ է համարել անդրադառնալ գործի բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննության իրականացման համատեքստում:

Այնուհետև, ինչպես վերը նշվեց, Վճռաբեկ դատարանն անդրադարձել է մաքսային հսկողության ինստիտուտին, ԵԱՏՄ-ում միասնական մաքսային կարգավորումներին և դրանց վերաբերելի իրավական ակտերին, իսկ ապացույցների գնահատման արդյունքում գործի լրիվ, բազմակողմանի և օբյեկտիվ քննությանը Վճռաբեկ դատարանն արդեն անդրադարձել է դրանց համատեքստում (տե՛ս, որոշման 9-րդ էջ):

Այսպիսով, գտնում են, որ Վճռաբեկ դատարանն իրավական դիրքորոշումներ է արտահայտել վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքին ուղղակի առնչություն չունեցող իրավական հարցի վերաբերյալ, ըստ էության, լրացնելով վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքը և փաստացի հիմնական վերլուծությունը կատարելով Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի վերաբերյալ՝ եզրահանգելով, որ «կանաչ ուղի» մուտքի (ելքի) գիծը հատելու պարագայում մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքները թաքցնելու միջոցով մաքսային սահմանով ապրանքներ տեղափոխելու զանցակազմի օբյեկտիվ կողմն արտահայտվում է, երբ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխումն իրականացվում է ապրանքները թաքցնելու այնպիսի մեթոդների կիրառմամբ, որ մաքսային մարմնի պաշտոնատար անձը չի կարող դրանք հայտնաբերել սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց մաքսային անձնական զննման՝ որպես մաքսային հսկողության բացառիկ ձևի, կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման, և հանցագործության հատկանիշները բացակայում են:

II. Վկայակոչելով Օրենսգրքի 189-րդ և 201-րդ հոդվածները՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ «(...) անձի կողմից կատարված անօրինական գործողությունը կամ անգործությունը, որն ուղղված է Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսդրությամբ և մաքսային ոլորտին առնչվող Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով տեղափոխվող ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների մաքսային հսկողության և մաքսային ձևակերպման սահմանված կարգի դեմ, և որի համար նույն օրենսգրքով նախատեսված է պատասխանատվություն, համարվում է մաքսային կանոնների խախտում, որոնց դիտավորյալ խախտումն առաջացնում է օրենքով նախատեսված պատասխանատվություն:

Այդպիսի իրավախախտում է համարվում մաքսային հսկողությունից թաքցնելով ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխումը, որն իրականացվում է գաղտնարաններ օգտագործելով, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով, և եթե բացակայում են հանցագործության հատկանիշները: Այսինքն՝ մաքսային հսկողությունից թաքցնելով ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխման իրավախախտումն առկա է այն պարագայում, երբ անձը ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքներ տեղափոխելիս գաղտնարաններ օգտագործելու, ապրանքներին այլ տեսք տալու կամ ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով փորձում է թաքցնել հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ:

Վճռաբեկ դատարանը, անդրադառնալով Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ապրանքների՝ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված զանցակազմով սահմանված գաղտնի տեղափոխման եղանակներին արձանագրում է, որ գաղտնարանների օգտագործմամբ վերոնշյալ իրավախախտումը կարող է դրսևորվել այն պարագայում, երբ անձը թաքցնում է Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով տեղափոխվող անօրինական կամ հայտարարագրման ենթակա ապրանքն իրը թաքցնելու համար հատուկ արտադրված վայրերում (որոնց գործառնական նպատակը միայն ապրանքների ապօրինի տեղափոխումն է մաքսային սահմանով) կամ հատուկ սարքավորված կամ հարմարեցված վայրերում (այսինքն՝ տվյալ վայրը (իրը), որտեղ թաքցվում է անօրինական կամ հայտարարագրման ենթակա ապրանքը, ենթարկվել է դիզայնի փոփոխությունների, կամ այլ փոփոխությունների) (օրինակ՝ ապրանքները մեքենայի դիզայնով չնախատեսված խորշում, կրկնակի ճամպուրակի մեջ, հագուստի երեսպատման տակ գտնվող խոռոչներում տեղափոխելը և այլն)» (տե՛ս, Վճռաբեկ դատարանի որոշման 8-9-րդ էջեր):

Ամբողջությամբ համակարծիք են Վճռաբեկ դատարանի այն իրավական դիրքորոշման հետ, որ մաքսային իրավախախտում է համարվում մաքսային հսկողությունից թաքցնելով ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխումը, որն իրականացվում է **գաղտնարաններ օգտագործելով, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով, և եթե բացակայում են հանցագործության հատկանիշները** և որ մաքսային հսկողությունից թաքցնելով ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխման իրավախախտումն առկա է այն պարագայում, երբ անձը ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքներ տեղափոխելիս **գաղտնարաններ օգտագործելու, ապրանքներին այլ տեսք տալու կամ ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով փորձում է թաքցնել հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ:**

Համակարծիք են նաև Վճռաբեկ դատարանի այն դիրքորոշման հետ, որ գաղտնարանների օգտագործմամբ մաքսային իրավախախտումը կարող է դրսևորվել այն պարագայում, երբ անձը թաքցնում է Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով տեղափոխվող անօրինական կամ հայտարարագրման ենթակա ապրանքն իրը թաքցնելու համար հատուկ արտադրված վայրերում (որոնց գործառնական նպատակը միայն ապրանքների ապօրինի տեղափոխումն է մաքսային սահմանով) կամ հատուկ սարքավորված կամ հարմարեցված վայրերում (այսինքն՝ տվյալ վայրը (իրը), որտեղ թաքցվում է անօրինական կամ հայտարարագրման ենթակա ապրանքը, ենթարկվել է

դիզայնի փոփոխությունների, կամ այլ փոփոխությունների) (օրինակ՝ ապրանքները մեքենայի դիզայնով չնախատեսված խորշում, կրկնակի ճամպուկի մեջ, հագուստի երեսպատման տակ գտնվող խոռոչներում տեղափոխելը և այլն):

Գտնում եմ, որ Վճռաբեկ դատարանի վերոգրյալ իրավական դիրքորոշումները համապատասխանում են Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի նկարագրությանը:

Միևնույն ժամանակ իմ անհամաձայնությունն են հայտնում Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի նկարագրության հետ աղերս չունեցող և նշված իրավանորմի կարգավորումներին բացարձակապես չհամապատասխանող, վերոգրյալ մեկնաբանություններին տրամաբանորեն հակասող Վճռաբեկ դատարանի ներքոնշյալ իրավական դիրքորոշման և սույն գործի փաստերի նկատմամբ դրա կիրառման կապակցությամբ, քանի որ իմ համոզմամբ Վճռաբեկ դատարանը փաստացի լրացրել է Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիան՝ դրանում ավելացնելով արարքն իրավախախտում որակելու այնպիսի պայմաններ, որպիսիք օրենսդրի կողմից չեն սահմանվել: Այլ կերպ ասած՝ Վճռաբեկ դատարանը կատարել է օրենսդրի լիազորություն՝ խախտելով իշխանությունների տարանջատման սահմանադրական հիմնարար սկզբունքը, ինչին կանդրադառնամ ստորև:

Օրենսգրքի 189-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ մաքսային կանոնների խախտում է համարվում անձի կողմից կատարված անօրինական գործողությունը կամ անգործությունը, որն ուղղված է Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսդրությամբ և մաքսային ոլորտին առնչվող Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով տեղափոխվող ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների մաքսային հսկողության և մաքսային ձևակերպման սահմանված կարգի դեմ, և **որի համար նույն օրենսգրքով նախատեսված է պատասխանատվություն:**

Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխումը՝ **մաքսային հսկողությունից թաքցնելով, այսինքն՝ գաղտնարանների օգտագործմամբ, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով** կամ **ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով՝** հանցագործության հատկանիշների բացակայության դեպքում առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ այդ ապրանքների մաքսային արժեքի չափով:

Վերոգրյալ իրավանորմը մեկնաբանելով դրանում պարունակվող բառերի և արտահայտությունների տառացի նշանակությամբ, գտնում եմ, որ նշված իրավանորմի դիսպոզիցիայում նկարագրված արարքը, որի համար պատասխանատվություն է նախատեսված նույն իրավանորմի սանկցիայի շրջանակներում, համարվում է մաքսային իրավախախտում բացառապես այն դեպքում, երբ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ապրանքները տեղափոխվում են **մաքսային հսկողությունից թաքցնելով:**

Ընդ որում, իրավական ակտի որոշակիությունն ապահովելու, ըստ այդմ նաև՝ դրա տարրնթերցումն ու տարամեկնաբանումը բացառելու նպատակով օրենսդիրը բացահայտել է **«մաքսային հսկողությունից թաքցնելով»** եզրույթի բովանդակությունը, նույն իրավանորմում պարզաբանելով, որ նշված արարքը դրսևորվում է հետևյալ երեք եղանակներից առնվազն որևէ մեկով՝

- գաղտնարանների օգտագործմամբ,
- ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով,
- ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով,

եթե բացակայում են հանցագործության հատկանիշները:

Գտնում եմ, որ մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքները Միության մաքսային սահմանով տեղափոխելիս թեև չի կարող ընտրվել «կանաչ ուղի» մուտքի (ելքի) գիծը և բոլոր այն դեպքերում, երբ ֆիզիկական անձը հատում է «կանաչ ուղի» մուտքի գիծը, գործում է այն կանխավարկածը, որ վերջինիս մոտ բացակայում են մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ, այդուհանդերձ նշված արարքի համար անձը չի կարող զանցառու ճանաչվել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով և նրա նկատմամբ չի կարող կիրառվել նույն հոդվածով նախատեսված վարչական պատասխանատվություն, քանի դեռ հաստատված չլինի այն հանգամանքը, որ ապրանքը տեղափոխվել է **մաքսային հսկողությունից թաքցնելով**: Այլ կերպ ասած՝ անձը չի կարող զանցառու ճանաչվել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով և նրա նկատմամբ չի կարող կիրառվել նույն հոդվածով նախատեսված վարչական պատասխանատվություն, եթե չհաստատվի, որ մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքները Միության մաքսային սահմանով տեղափոխվել են **գաղտնարանների օգտագործմամբ կամ ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով և** բացակայում են հանցագործության հատկանիշները:

Իմ գնահատմամբ, եթե անձն անգամ, ունենալով հայտարարագրման ենթակա ապրանք, հատել է «կանաչ ուղի» մուտքի գիծը, որն ինքնին հավասարազոր է մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքների բացակայության մասին վերջինիս կողմից արված հայտարարության, միևնույնն է նա չի կարող զանցառու ճանաչվել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով և նրա նկատմամբ չի կարող կիրառվել նույն հոդվածով նախատեսված վարչական պատասխանատվություն, քանի որ «կանաչ ուղի» մուտքի գիծը հատելու միջոցով հայտարարագրման ենթակա ապրանքի տեղափոխումը, որպես իրավախախտում, Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նկարագրված չէ: Այլ կերպ ասած՝ «կանաչ ուղի» մուտքի գիծը հատելու միջոցով հայտարարագրման ենթակա ապրանքի տեղափոխումն ինքնին անօրինական վարքագիծ է, սակայն այն Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված զանցանք չէ, քանի որ նշված իրավանորմում ամրագրված իրավակարգավորման համաձայն՝ արարքը կարող է զանցանք որակվել միայն այն դեպքում, երբ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային սահմանով ապրանքները տեղափոխվում են **մաքսային հսկողությունից թաքցնելով**, այսինքն՝ **գաղտնարանների օգտագործմամբ, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով՝** հանցագործության հատկանիշների բացակայության դեպքում:

Գտնում եմ, որ եթե օրենսդրի կամքը լիներ վարչական պատասխանատվություն սահմանել նաև «կանաչ ուղի» մուտքի գիծը հատելու միջոցով հայտարարագրման ենթակա ապրանքի տեղափոխման համար, ապա այդ պարագայում Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայում, որպես մաքսային իրավախախտում, կնկարագրվեր «կանաչ ուղի» մուտքի գիծը հատելու միջոցով հայտարարագրման ենթակա ապրանք տեղափոխելը, նույնիսկ եթե

այդ ապրանքի տեղափոխումն իրականացվում է բացահայտ, առանց թաքցնելու, որի դեպքում այդ արարքն ինքնին կհամարվեր զանցանք:

Ի վերջո, Վճռաբեկ դատարանի կողմից Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիային նոր բովանդակություն տալը գուցեև ինչ-որ կերպ հասկանալի լիներ, եթե վճռաբեկ բողոք բերած անձը Վճռաբեկ դատարանի առջև բարձրացրած լիներ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի կապակցությամբ իրավունքի զարգացման խնդրի առկայության հարց և հենց դրանով պայմանավորվելու սույն գործով վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը: Մինչդեռ, ինչպես վերն արդեն նշել եմ, տվյալ դեպքում վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը Վճռաբեկ դատարանը պայմանավորել է դատական սխալի, այն է՝ Վերաքննիչ դատարանի կողմից ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ և 27-րդ հոդվածների խախտում թույլ տալու հանգամանքով, որպիսի պարագայում Վճռաբեկ դատարանի որոշումը կարող էր և պետք է վերաբերեր այդ խախտումները Վերաքննիչ դատարանի կողմից թույլ տված լինելուն և դրա հիմնավորմանը, այլ ոչ թե՛ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի այնպիսի մեկնաբանությանը, որը չի բխում դրա բովանդակությունից:

Սույն գործի փաստերի համաձայն՝ հայցվոր Աննա Խլղաթյանը 30.08.2022 թվականին Դուբայ-Երևան FZ 715 չվերթով ժամանել է Հայաստանի Հանրապետություն: Աննա Խլղաթյանը հատել է «կանաչ ուղին», որից հետո վերջինս ՄԴՊԿ Զվարթնոց բաժնի աշխատակիցների կողմից ուղեկցվել է «կարմիր ուղի»՝ մաքսային զննման:

Կոմիտեի մաքսանենգության դեմ պայքարի վարչության 30.08.2022 թվականի «Եվրասիական տնտեսական միության մաքսային սահմանով ֆիզիկական անձանց կողմից անձնական օգտագործման համար ուղեկցվող ուղեբեռով տեղափոխվող ապրանքների մաքսային զննման (մաքսային տեսազննման)» թիվ 2/171 ակտով արձանագրվել է, որ Աննա Խլղաթյանի կողմից ուղեկցվող 1 տեղ ձեռքի պայուսակում մաքսային զննման արդյունքում մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ չեն հայտնաբերվել (**հատոր 1-ին, գ. թ. 58-60**):

Կոմիտեի մաքսանենգության դեմ պայքարի վարչության 30.08.2022 թվականի «Անձնական մաքսային զննման» թիվ 171 ակտով արձանագրվել է, որ զննման ենթարկվող անձը՝ Աննա Խլղաթյանը կամավոր հանձնել է իր տաբատի գրպանում առկա սպիտակ պոլիէթիլենային թափանցիկ թաղանթով փաթեթավորված 2 փաթեթ՝ առանց գրառման, որոնցից մեկում դրված էր ադամանդի նմանվող թվով 41 և մյուսում՝ 37 հատ փոքր քարեր (**հատոր 1-ին, գ.թ. 61-64**):

Կոմիտեի մաքսանենգության դեմ պայքարի վարչության Զվարթնոց բաժնի գլխավոր մաքսային տեսուչ Կառլեն Մատինյանի 30.08.2022 թվականի «Մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ» թիվ ՄԿԽԴ-389 արձանագրության համաձայն՝ մաքսային զննման արդյունքում Աննա Խլղաթյանի մոտ հայտնաբերվել են 2 պոլիէթիլենային թափանցիկ տոպրակով 41 և 37 հատ ադամանդի նմանվող փոքր քարեր: Վերոնշյալ ապրանքը վերցվել և կապարակնքվել է RA370082 մաքսային ապահովման համարակալված միջոցով (**հատոր 1-ին, գ.թ. 65-66**):

Կոմիտեի իրավաբանական վարչության մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ վարույթների իրականացման բաժնի ավագ մաքսային տեսուչի 23.09.2022 թվականի որոշմամբ Աննա Խլղաթյանի վերաբերյալ նախապատրաստված նյութերով նշանակվել է

նյութագիտական և ապրանքագիտական համալիր փորձաքննություն, որի կատարումը հանձնարարվել է ՀՀ «Փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի փորձագետին (**հատոր 1-ին, գ. թ. 69**):

Կոմիտեում 28.10.2022 թվականին ստացվել է ՀՀ «Փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի փորձագետի 11.10.2022 թվականի գեմոլոգիական և ապրանքագիտական թիվ 16102204 եզրակացությունը, որի «Հետևություններ» բաժնի համաձայն՝ փորձաքննությանը ներկայացված փաթեթում առկա 78 հատ, 10.005կ ընդհանուր կշռով քարերը հանդիսանում են բնական ադամանդներ (**հատոր 1-ին, գ.թ. 77-80**):

Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետը, պարզելով, որ 30.08.2022 թվականին Աննա Խլղաթյանը, մաքսային հսկողությունից թաքցնելով՝ տաբատի գրպանում դրված, ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխել է 1.738.584 ՀՀ դրամ մաքսային արժեքով 78 հատ ադամանդե քար, որը հայտնաբերվել է անձի մաքսային զննում իրականացնելիս, այսինքն՝ Աննա Խլղաթյանը թույլ է տվել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի պարբերությամբ նախատեսված մաքսային կանոնների խախտում, ինչը հիմնավորվում է մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ արձանագրությամբ, 30.08.2022 թվականի թիվ 171 անձնական մաքսային զննման ակտով, ՀՀ «Փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի փորձագետի 11.10.2022 թվականի թիվ 16102204 եզրակացությամբ և Կոմիտեի մաքսային հսկողության վարչության 04.11.2022 թվականի գրությամբ, 11.11.2022 թվականին կայացրել է «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշումը, որի եզրափակիչ մասում բառացիորեն շարադրվել է հետևյալը. «Աննա Խլղաթյանին (ՀՀ, Կոտայքի մարզ, Քարաշամբ, 5-րդ փողոց, 1-ին փկղ., տուն 1, անձնագիր՝ AB0282096) ճանաչել զանցառու ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով և նրան տուգանել թաքցնելով ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխված վերոնշյալ ադամանդե քարերի մաքսային արժեքի չափով՝ 1 738 584 ՀՀ դրամի չափով» (**հատոր 1-ին, գ. թ. 91-93**):

Աննա Խլղաթյանը ՀՀ վարչական դատարան է ներկայացրել վիճարկման հայց, որով, ի թիվս այլնի, նաև պնդել է, որ չի հաստատվում իր կողմից Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված արարքը կատարելու հանգամանքը: Մասնավորապես՝ Աննա Խլղաթյանը չի թաքցրել ադամանդի նմանվող 78 հատ փոքր քարերը, դրանք գտնվել են իր տաբատի գրպանում, թափանցիկ պոլիէթիլենային տոպրակների մեջ, ինքն այդ քարերը հանձնել է կամավոր, որպիսի փաստերն արձանագրվել են հենց վարչական մարմնի կողմից: Նման պայմաններում վարչական մարմինը, Աննա Խլղաթյանին վերագրելով Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված արարք, ո՛չ վարչական վարույթի ընթացքում, ո՛չ վիճարկվող որոշման մեջ որևէ կերպ չի արձանագրել ապրանքը թաքցնելու մաքսային կանոնի խախտման դրսևորման օրենքով սահմանված կոնկրետ ձևը (գաղտնարանի օգտագործում, ապրանքի հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակ, ապրանքին այլ տեսք տալ): Այսինքն՝ վարչական մարմինը չի իրականացրել գործի հանգամանքները բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ պարզելու օրենսդրական պահանջը՝ թույլ տալով նաև Օրենսգրքի 201-րդ, 205-րդ, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 245-րդ, 251-րդ, 252-րդ և 279-րդ հոդվածների խախտում:

Դատարանը 22.05.2023 թվականի վճռով Աննա Խլղաթյանի հայցը բավարարելու և Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 11.11.2022 թվականի թիվ 493 որոշումն անվավեր ճանաչելու իր եզրահանգումը պատճառաբանել է նրանով, որ «(...) վիճարկվող

որոշումը Մաքսային օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված մաքսային կանոնների խախտման օբյեկտիվ կողմի պարտադիր տարրերի առկայության վերաբերյալ որևէ նշում չի բովանդակում: Մաքսային մարմինը բացահայտված հանգամանքները շարադրելիս բավարարվել է միայն Աննա Խլղայանի մոտ մաքսային հսկողությունից թաքցված ադամանդե քարերի առկայության մասին նշելով: Նշված տարրերի վերաբերյալ նշում չի պարունակում նաև 2022 թվականի օգոստոսի 30-ի մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ արձանագրությունը, իսկ 2022 թվականի օգոստոսի 30-ի անձնական մաքսային զննման թիվ 171 ակտով նշվել է, որ Աննա Զորիկի Խլղայանի անձնական մաքսային զննման ժամանակ վերջինս կամավոր հանձնել է իր տաբախի գրպանում առկա սպիտակ պոլիէթիլենային թափանցիկ թաղանթով փաթեթավորված երկու փաթեթ՝ առանց գրառման, որոնցից մեկում դրված էր ադամանդի նմանվող թվով 41 և մյուսում՝ 37 հաբ փոքր քարեր:

(...) նման պայմաններում Աննա Խլղայանի արարքում Մաքսային օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված մաքսային կանոնների խախտման օբյեկտիվ կողմի պարտադիր տարրերի կամ այլ կերպ՝ ապրանքները մաքսային հսկողությունից թաքցնելու համար գաղտնարաններ օգտագործելու, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող որևէ եղանակ կիրառելու կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու փաստական հանգամանքների առկայությունը չի հաստատվում, ինչը բացառում է արարքը Մաքսային օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի հատկանիշներով որակելու հնարավորությունը»:

Վերաքննիչ դատարանը 14.12.2023 թվականի որոշմամբ Կոմիտեի վերաքննիչ բողոքը մերժելու և Դատարանի 22.05.2023 թվականի վճիռն անփոփոխ թողնելու իր եզրահանգումը պատճառաբանել է նրանով, որ «(...) ինչպես 30.08.2022 թվականի մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ արձանագրությամբ, այնպես էլ ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 11.11.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշմամբ նշված չէ, թե հայցվոր Աննա Խլղայանի կողմից ինչպես է դրսևորվել ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայով նախատեսված մաքսային կանոնների խախտումը, այսինքն՝ գաղտնարանների օգտագործմամբ, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով: Մինչդեռ, սույն դեպքում վարչական իրավախախտումը քննող մաքսային մարմինը պետք է նշեր, թե ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայով նախատեսված կոնկրետ որ եղանակով է դրսևորվել մաքսային հսկողությունից թաքցնելով մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխումը:

Ինչ վերաբերում է Պատասխանողի կողմից մատնանշված այն հանգամանքին, որ խնդրո առարկա ապրանքները Հայցվորը մաքսային մարմին է հանձնել միայն մաքսային հսկողությունից թաքցված ապրանքները կամավոր հանձնելու առաջարկին ի պատասխան, ապա Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ նշվածն ինքնին չի կարող իրավախախտման փաստը հավաստող ապացույց հանդիսանալ, քանի որ գործում առկա չէ որևէ ապացույց այն մասին, թե արդյոք մինչ Հայցվորին զննման ենթարկելը մաքսային ծառայողի կողմից հայտարարագրման ենթակա կամ թաքցրած ապրանք ունենալու վերաբերյալ նրան կատարվել է որևէ հարցադրում, թե՛ ոչ, իսկ իրականացված զննման արդյունքում ուղեբեռում հայտարարագրման ենթակա կամ արգելված ապրանքներ չեն հայտնաբերվել»:

Գտնում եմ, որ Դատարանը և Վերաքննիչ դատարանը սույն գործով կիրառելի իրավական ակտերի և կոնկրետ իրավանորմների ճիշտ վերլուծության արդյունքում կայացրել են պատճառաբանված և հիմնավորված, գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտեր, իսկ Կոմիտեի վճռաբեկ բողոքն իմ գնահատմամբ ակնհայտ անհիմն է և բավարարման ոչ ենթակա՝ հետևյալ պատճառաբանությամբ.

Սույն գործի փաստական հանգամանքների համադրված վերլուծությունից հետևում է, որ 11.11.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշմամբ Աննա Խլղաթյանին վերագրված խախտումը հիմնավորվել է նրանով, որ վերջինս 30.08.2022 թվականին մաքսային հսկողությունից թաքցնելով՝ տաբատի գրպանում դրված, ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխել է 1.738.584 ՀՀ դրամ մաքսային արժեքով 78 հատ ադամանդե քար:

Գտնում եմ, որ նշված հիմնավորումն ընդհանրապես բավարար չէ Աննա Խլղաթյանին Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով զանցառու ճանաչելու և նույն հոդվածով սահմանված սանկցիայի շրջանակներում տուգանք նշանակելու համար, քանի որ դրանից չի երևում, թե տեղափոխվող ապրանքն ինչ եղանակով է թաքցվել մաքսային հսկողությունից, որը հայտնաբերելու համար մաքսային մարմինը ստիպված է եղել հաղթահարել լրջագույն «դժվարություններ»:

11.11.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշման նկարագրական-պատճառաբանական մասի ուսումնասիրությունից հետևում է, որ տեղափոխվող ապրանքը համարվել է մաքսային հսկողությունից թաքցված այն պատճառով, որ դա գտնվել է տաբատի գրպանում: Կարելի է կարծել, որ տաբատի գրպանի փոխարեն ապրանքը շղթայով Աննա Խլղաթյանի պարանոցից կախված ու տեսանելի լինելու պարագայում վերջինս կողմից «կանաչ ուղի» մուտքի (ելքի) գիծն ընտրելը կգնահատվեր իրավաչափ:

Հարկ եմ համարում հատուկ ընդգծել, որ բնավ արդարացված չէ մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքները Միության մաքսային սահմանով տեղափոխելիս «կանաչ ուղի» մուտքի (ելքի) գիծն ընտրելու Աննա Խլղաթյանի վարքագիծը, քանի որ հայտարարագրման ենթակա ապրանքները Միության մաքսային սահմանով տեղափոխելիս Աննա Խլղաթյանը պարտավոր էր հայտնել հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ տեղափոխելու մասին և օրենքով սահմանված կարգով հայտարարագրել դրանք:

Այդուհանդերձ, եթե Աննա Խլղաթյանը սխալ է ընտրել ուղին և չի կատարել ապրանքները հայտարարագրելու իր պարտականությունը, դա դեռևս բավարար չէ նրան Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով զանցառու ճանաչելու համար:

Գտնում եմ, որ Աննա Խլղաթյանին կարող էր վերագրվել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայում նկարագրված արարք միայն այն պարագայում, եթե սույն գործով վիճարկվող վարչական ակտով հաստատված համարվեր, որ մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքները Միության մաքսային սահմանով տեղափոխվել են **գաղտնարանների օգտագործմամբ կամ ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով:**

Տվյալ դեպքում, ինչպես նկարագրված է Կոմիտեի մաքսանենգության դեմ պայքարի վարչության 30.08.2022 թվականի «Անձնական մաքսային զննման» թիվ 171 ակտով,

սպիտակ պոլիէթիլենային թափանցիկ թաղանթով փաթեթավորված 2 փաթեթը գտնվել են Աննա Խլղաթյանի տաբատի գրպանում:

Գտնում են, որ տաբատի գրպանը որևէ կերպ հնարավոր չէ համարել գաղտնարան, եթե դրանում երկտակ կտորով կամ այլ հատուկ միջոցներով առանձին հատված չի ձևավորվել, կամ այնպիսի վայր, որ որտեղ գտնվող իրը դժվար է հայտնաբերել: Ընդ որում, տաբատում դրված ապրանքի հայտնաբերումը, հաշվի առնելով ներկայիս տեխնիկական հնարավորությունները, որևէ դժվարություն չի ներկայացնում: Ավելին, Աննա Խլղաթյանն առանց դժվարություններ ստեղծելու, կամավոր հանձնել է իր տաբատի գրպանում եղած տոպրակը:

Հարկ են համարում ընդգծել, որ 11.11.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշմամբ Աննա Խլղաթյանը պատասխանատվության է ենթարկվել ոչ թե հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ իր մոտ ունենալու պարագայում «կանաչ ուղի» գիծն ընտրելու և այն հատելու համար, այլ՝ 1.738.584 ՀՀ դրամ մաքսային արժեքով 78 հատ ադամանդե քարը տաբատի գրպանում դրված, այսինքն՝ մաքսային հսկողությունից թաքցնելով ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխելու համար:

Այսպիսով, գտնում են, որ 11.11.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշմամբ նկարագրված արարքը չի համապատասխանում Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայում նկարագրված իրավախախտմանը, ուստի Աննա Խլղաթյանը չէր կարող նշված հոդվածի զանցառու ճանաչվել և նրա նկատմամբ չէր կարող կիրառվել նույն հոդվածով նախատեսված վարչական պատասխանատվություն:

Մինչդեռ Վճռաբեկ դատարանը, անտեսելով Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայում ամրագրված արարքի նկարագիրը, արձանագրել է, որ առկա է Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով նախատեսված իրավախախտման փաստը և բացակայում են Կոմիտեի 11.11.2022 թվականի թիվ 493 որոշման անվավերության հիմքերը:

Հայցվորին վերագրված արարքը Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիային համապատասխանեցնելու իր փորձը Վճռաբեկ դատարանը հիմնավորել է հետևյալ փաստարկներով.

- «*հայցվորը հատել էր կանաչ ուղին և այդպիսի կոնկյուրենտ գործողությամբ հայտարարել էր մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքների բացակայության մասին ու մաքսային կանոնների խախտման անմիջական օբյեկտ հանդիսացող առարկաները գտնվել են հայցվորի տաբատի այնպիսի հատվածում, որ չէին կարող սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց անձնական զննման, կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման հայտնաբերվել մաքսային մարմնի պաշտոնատար անձանց կողմից*»,

- «*հայցվորը, իր մոտ ունենալով հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ, դրանք անտեսանելի վայրում պահելով, հատել է «Կանաչ ուղի» գիծը, որպիսի փաստն արդեն իսկ բավարար է՝ հաստատված համարելու, որ հայցվորը, ըստ էության, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող միջոցով փորձել է թաքցնել իր մոտ առկա թանկարժեք քարերը: Դա դրսևորվել է դրանք մաքսային մարմնի աշխատակիցներին ոչ տեսանելի վայրում՝ մասնավորապես տաբատի գրպանում պահելու, առանց մաքսային մարմնի*

աշխատակիցներին դրա մասին տեղյակ պահելու՝ «Կանաչ ուղին» ընտրելու և հատելու գործողություններով»:

Վճռաբեկ դատարանի վերագրյալ պատճառաբանությամբ փաստորեն փորձ է կատարվել հաստատված համարել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածով հայցվորին զանցառու ճանաչելու իրավաչափությունը՝ վերջինիս վերագրված արարքը դիտարկելով որպես նույն իրավանորմում նկարարագված արարք:

Ինչպես վերն արդեն նշել եմ, հայտարարագրման ենթակա ապրանքներ տեղափոխող անձի կողմից «կանաչ ուղին» ընտրելն ինքնին, որպես մաքսային իրավախախտում, նկարագրված չէ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայում և անկախ այն հանգամանքից, թե մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքները Միության մաքսային սահմանով տեղափոխելիս հայցվորն ինչու է ընտրել «կանաչ ուղին», վերջինս նշված հոդվածով զանցառու չէր կարող ճանաչվել, քանի որ սույն գործով վիճարկվող որոշմամբ չի հաստատվել ապրանքը **գաղտնարանների օգտագործմամբ կամ ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով տեղափոխելու հանգամանքը, ինչն անտեսվել է Վճռաբեկ դատարանի կողմից:**

Վճռաբեկ դատարանի որոշման բովանդակությունից թերևս կարելի է ենթադրել, որ հայցվորին վերագրված իրավախախտումը համարվել է Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայում նկարագրված իրավախախտում այն պատճառաբանությամբ, որ մաքսային հայտարարագրման ենթակա ապրանքները Միության մաքսային սահմանով տեղափոխվել են **ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող եղանակով:** Ընդ որում՝ այդպիսի եղանակ է համարվել անձի տաբատի գրպանում դրված լինելը, որն ըստ Վճռաբեկ դատարանի գտնվել են անտեսանելի կամ ոչ տեսանելի վայրում: Ավելին, Վճռաբեկ դատարանը կարևորել է տաբատի կոնկրետ այն հատվածները, որտեղ գտնվել են ապրանքները՝ նշելով, որ դրանք գտնվել են **հայցվորի տաբատի այնպիսի հատվածներում**, որ չէին կարող սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց անձնական զննման, կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման հայտնաբերվել մաքսային մարմնի պաշտոնատար անձանց կողմից:

Նախ՝ հարկ եմ համարում նշել, որ եթե Վճռաբեկ դատարանը, օգտագործելով **«հայցվորի տաբատի այնպիսի հատվածներում»** արտահայտությունը, նկատի է ունեցել տաբատի գրպանը, ապա չեմ կարծում, որ տաբատի գրպանի որևէ հատված կարող է տեսանելի լինել առանց հատուկ միջամտության, ուստի առնվազն պարզ չէ, թե կոնկրետ ինչ հատված է նկատի ունեցել Վճռաբեկ դատարանը և ինչու այդ հատվածում հնարավոր չէր հայտնաբերել ենթադրաբար թաքցված ապրանքները և ինչ ջանքեր են անհրաժեշտ եղել դրանք հայտնաբերելու համար:

Երկրորդ՝ թեև ինձ համար մեծ «բացահայտում է», որ տաբատի գրպանն անտեսանելի կամ ոչ տեսանելի վայր է, այդուհանդերձ, գտնում եմ, որ նույնիսկ տաբատի անտեսանելի կամ ոչ տեսանելի գրպանում իրեր դնելը չի կարող համարվել **ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող եղանակ**, քանի որ որևէ դժվարություն չի կարող ներկայացնել տաբատի գրպանում գտնվող իրերի հայտնաբերումը, եթե իհարկե տաբատի գրպանում երկտակ կտորով կամ այլ հատուկ միջոցներով առանձին հատված չի ձևավորվել, որն իրոք անտեսանելի է և առանց հատուկ միջոցների հնարավոր չէ հայտնաբերել դրա

պարունակությունը: Հարկ եմ համարում նաև նշել, որ հագուստը, այդ թվում նաև տաբատը, որպես կանոն ունենում է գրպաններ, որոնցում սովորաբար դրվում են տարբեր իրեր և դրանք չեն կարող բոլոր դեպքերում համարվել թաքցված իրեր:

Եզրահանգելով, որ հայտարարագրման ենթակա ապրանքը **հայցվորի տաբատի այնպիսի հատվածում դնելը**, որը չէր կարող հայտնաբերվել մաքսային մարմնի պաշտոնատար անձանց կողմից սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց անձնական զննման, կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման՝ Վճռաբեկ դատարանը փորձել է հայցվորին վերագրվող արարքն ամեն կերպ համապատասխանեցնել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիային: Սակայն այդ փորձն իմ համոզմամբ ձախողվել է: Ավելին՝ վստահ եմ, որ Վճռաբեկ դատարանի իրավական դիրքորոշման պարագայում նշված իրավանորմի հետագա կիրառման առումով առաջանալու են բազմաթիվ խնդիրներ:

Մասնավորապես. Վճռաբեկ դատարանը տաբատի գրպանը համարում է այնպիսի վայր, որտեղ գտնվող իրը դժվար է հայտնաբերել, քանի որ մաքսային մարմնի պաշտոնատար անձանց կողմից այն չի կարող հայտնաբերվել սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց անձնական զննման, կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման: Այլ կերպ ասած՝ ըստ Վճռաբեկ դատարանի, եթե սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց անձնական զննման, կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման հնարավոր չէ տեսնել, թե ինչ է դրված տաբատի գրպանում, ապա դա նշանակում է, որ **ապրանքը տեղափոխվում է դրա հայտնաբերումը դժվարացնող եղանակով**:

Նման մեկնաբանումն ամբողջությամբ հաստատում է իմ այն դիրքորոշումը, որ անձը կարող է խուսափել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի կիրառմամբ վարչական պատասխանատվությունից այն դեպքում, երբ «կանաչ ուղի» ընտրելու միջոցով տեղափոխվող հայտարարագրման ենթակա ապրանքը տեղադրած լինի տեսանելի վայրում (ոչ տաբատի գրպանում) և սովորական տեսողական զննման միջոցով՝ առանց անձնական զննման, կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման հնարավոր լինի տեսնել, թե ինչ է տեղափոխվում: Նկարագրված դեպքում չի կարող փաստարկվել, որ **ապրանքը տեղափոխվում է դրա հայտնաբերումը դժվարացնող եղանակով**:

Բացի այդ, հարկ եմ համարում հատուկ ընդգծել, որ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայից ակնհայտ է, որ **մաքսային հսկողությունից թաքցնելով տեղափոխվող ապրանքի հայտնաբերումը ենթադրում է ոչ թե միայն** սովորական տեսողական զննում՝ առանց անձնական զննման կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործման, այլ նաև, և առավելապես անձնական զննում և/կամ մաքսային հսկողության տեխնիկական միջոցների օգտագործում: Հակառակ պարագայում ստացվում է, որ եթե զուտ տեսողական զննման միջոցով հնարավոր է հայտնաբերել գաղտնարանը, ապա խոսք չի կարող լինել **մաքսային հսկողությունից թաքցնելով ապրանք տեղափոխելու մասին**: Այլ կերպ ասած՝ Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի նկարագրությունն ինքնին հիմնավորում է, որ մաքսային իրավախախտում է համարվում ոչ թե «կանաչ ուղի» ընտրելու միջոցով հայտարարագրման ենթակա և անձի տաբատի գրպանում, պայուսակում, մարմնի վրա գտնվող ապրանքի տեղափոխումը, որը հայտնաբերելու դժվարություն չի լինի, եթե այդ անձին առաջարկվի օրինակ՝ դատարկել գրպանները, բացել պայուսակը, ցույց տալ

պարանոցից կախված զարդը, ձեռքի թանոցները կամ մատներին դրված մատանիները, այլ՝ այն, որ տաբատի գրպանները դատարկելուց, պայուսակը բացելուց, պարանոցի, ձեռքի, մատների պարունակությունը ցույց տալուց հետո մաքսային մարմնի աշխատակիցները որոշակի դժվարություններով հայտնաբերեն թաքցված ապրանքները: Մինչդեռ, Վճռաբեկ դատարանի իրավական դիրքորոշման հիմքում մասնավորապես ընկած է այն տրամաբանությունը, որ հայտարարագրման ենթակա ապրանքի տեղափոխումը զուտ «կանաչ ուղիով» իրականացնելն ինքնին բավարար է տեղափոխումը մաքսային հսկողությունից թաքցնելու փաստը հաստատված համարելու համար: Նշված տրամաբանության հետ չեմ կարող համաձայնել, քանի որ մարդկանց գրպաններում գտվող, հագուստի վրա կախված և հեշտությամբ հայտնաբերվող ապրանքները որևէ կերպ չեն կարող համարվել թաքցված:

Նկատի ունենալով, որ սույն գործով վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը Վճռաբեկ դատարանը պայմանավորել է Վերաքննիչ դատարանի կողմից ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ և 27-րդ հոդվածների խախտում թույլ տալու և ըստ այդմ՝ արդարադատության բուն էությունը խաթարելու հանգամանքով, հարկ եմ համարում նշել, որ Վերաքննիչ դատարանին ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ և 27-րդ հոդվածների խախտում վերագրելու որևէ հիմք առկա չէ, ինչի պատճառով էլ դեմ եմ քվեարկել սույն վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հարցին:

Գտնում եմ, որ Վերաքննիչ դատարանը, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ և 27-րդ հոդվածներով սահմանված կանոնների պահպանմամբ, հետազոտելով և գնահատելով սույն վարչական գործով վիճարկվող որոշման կայացման համար հիմք հանդիսացած 30.08.2022 թվականի մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ արձանագրությունը, 30.08.2022 թվականի անձնական մաքսային զննման թիվ 171 ակտը, ՀՀ «Փորձագիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի 11.10.2022 թվականի թիվ 16102204 եզրակացությունը, փաստել է, որ ինչպես 30.08.2022 թվականի մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ արձանագրությամբ, այնպես էլ 11.11.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշմամբ նշված չէ, թե հայցվոր Աննա Խլղաթյանի կողմից ինչպես է դրսևորվել Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայով նախատեսված մաքսային կանոնների խախտումը, այսինքն՝ գաղտնարանների օգտագործմամբ, ապրանքների հայտնաբերումը դժվարացնող այլ եղանակներով կամ ապրանքներին այլ տեսք տալու միջոցով: Ըստ այդմ՝ Վերաքննիչ դատարանը եզրահանգել է, որ վարչական վարույթի նյութերով չի հաստատվում հայցվոր Աննա Խլղաթյանի կողմից Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայով նախատեսված մաքսային կանոնների խախտման փաստը:

Մինչդեռ Վճռաբեկ դատարանը, անտեսելով վերոգրյալ հիմնավորումները, վարչական արդարադատության պրակտիկայում թերևս առաջին անգամ դատական ակտով լրացնում է վարչական ակտի հիմնավորումները՝ որպես հայցվոր Աննա Խլղաթյանի կողմից Օրենսգրքի 201-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայով նախատեսված մաքսային կանոնների խախտման դրսևորում վարչական մարմնի փոխարեն արձանագրելով ապրանքի տեղափոխումը՝ դրա հայտնաբերումը դժվարացնող եղանակով, որպիսի հիմնավորում նշված չէ 11.11.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 493 որոշման մեջ, ինչն իրավաչափորեն արձանագրել է Վերաքննիչ դատարանը և ինչը չի հերքել Վճռաբեկ դատարանը, սակայն ինքն է լրացրել այդ հիմնավորումը:

Ամբողջ վերոգրյալի հաշվառմամբ գտնում եմ, որ Դատարանը, անվավեր ճանաչելով Կոմիտեի իրավաբանական վարչության պետի 14.10.2022 թվականի «Վարչական տույժ նշանակելու մասին» թիվ 438 որոշումը, իսկ Վերաքննիչ դատարանը, անփոփոխ թողնելով Դատարանի վճիռը, կայացրել են գործն ըստ էության ճիշտ լուծող, հիմնավորված ու պատճառաբանված դատական ակտեր, որպիսի պայմաններում գտնում եմ, որ Կոմիտեի վճռաբեկ բողոքով ներկայացված փաստարկները բավարար չեն Վերաքննիչ դատարանի որոշումը բեկանելու և Աննա Խլղաթյանի հայցը մերժելու համար:

ԴԱՏԱՎՈՐ

ՌՈՒԶԱՆՆԱ ՀԱԿՈՒՅԱՆ